Györgyi-Ambró Kristóf

A tanulás jövője online kurzusok

Mi *A tanulás jövője*?

A tanulás jövője koncepció a mindennapi pedagógiai gyakorlat digitális eszközökkel való támogatásáról és a tanárok együttműködő tanulásáról szól. A tanulás jövőjében a tanárok együttműködnek tanárokkal, tanulnak egymástól, és közösen reflektálnak a saját gyakorlatukra. Mi a Tempus Közalapítványnál úgy gondoljuk, hogy a pedagógiát nem a digitális eszközök, hanem a pedagógusok gondolkodása, szemléletformálása fogja még eredményesebbé tenni, a *változás kulcsa minden esetben maga a pedagógus lesz.* Ezért az online tartalmaink (tananyagok, online kurzusok, kommunikációs csatornák) is minden esetben azt közvetítik, hogy hogyan és milyen pedagógiai célokra tudják a pedagógusok jól használni az IKT eszközöket.

A tanulás jövője online kurzusok koncepcióját 2018-ban alkottuk meg. A *Digitális Módszertár* éves felhívásának, a *Digitális Tér* kezdeményezésnek és a Közalapítvány egyéb pedagógusoknak szóló képzéseinek, projektjeinek köszönhetően széles körű elérésünk volt Magyarország kiemelkedő, innovatív pedagógusai felé, akik munkájukkal már többször bizonyították rátermettségüket. A Digitális Módszertár népszerűsítésén túl feltett szándékunk volt, hogy ezeknél a kitűnő pedagógusoknál felhalmozott tudást

elérhetővé, sőt ezen túlmutatva, felhasználhatóvá tegyük a teljes pedagógustársadalom számára. Kiemelkedő pedagógusok (a kurzusok facilitátorai) adják át tudásukat a kurzus résztvevőinek, a kurzusban résztvevő pedagógusok dolgoznak együtt és osztják meg egymással tudásukat. Mindkét feladat sikerességét az online terek előnyeit kihasználó eszközökkel és módszerekkel biztosítjuk.

A Tempus Közalapítvány több évtizedes szakmai múlttal rendelkező, dinamikus és munkavégzésében igényes közhasznú szervezet, amelynek célja a közös európai értékek és célok képviselete és közvetítése az oktatás, képzés területén, valamint a magyar oktatás-képzési rendszer megismertetése és érdekeinek képviselete nemzetközi környezetben.

Kiemelt feladatunknak tekintjük, hogy a Kárpát-medence oktatási és képzési szektorát és az emberi erőforrásokat hozzásegítsük az európai integráció által kínált lehetőségek hatékony és eredményes kiaknázásához hazai és nemzetközi pályázati programok koordinálásával, képzések kidolgozásával és megvalósításával, valamint szakértői segítségnyújtással. Kiemelt célunk a helyzetünkből adódó speciális tudás és szemléletmód széles körű és egyben strukturált terjesztése. Közalapítványunk elkötelezett mindazon hazai és külföldi szervezetekkel, szakértőkkel való együttműködés iránt, akik a céljaink megvalósításában partnereink lehetnek. Így született meg a Tempus Közalapítvány és a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének együttműködése is.

A tanulás jövője a Bolyai Nyári Akadémián

BNYA 2.0
BOLYAI NYÁRI AKADÉMIA
online

A Bolyai Nyári Akadémia hagyományosan egy jelenléti programsorozat, amelynek online szervezésére azért volt szükség, mert a járványhelyzet a jelenléten alapuló előadások, műhelymunkák megszervezését nem tette lehetővé az adott időpontban. A tanulás jövője kurzus alapvető célja az volt, hogy a 2020. évi Bolyai Nyári Akadémia résztvevőinek online tanulási-közösségi teret biztosítson. Mivel a járványhelyzetben a digitális oktatás rendkívül felértékelődött, a kurzus tematikáját is a digitális oktatás kulcskérdései köré építettük fel. A kurzus megtartására 2020. július 1. és 2020. augusztus 5. között került sor.

Az online kurzusra 475 fő jelentkezett, főképp romániai magyar pedagógusok. A jelentkezők 14%-a óvodapedagógus, 38%-a tanító, 43%-a tanár, illetve 0,2%-a gyógypedagógus. (A többiek az „egyéb” kategóriába sorolták be magukat.) A kurzust 376 fő fejezte be, és volt jogosult részvételi igazolásra, így a teljesítés a nyílt online kurzusokhoz képest rendkívül magas: a résztvevők 80,17 % -a teljesítette a kurzus minimális követelményét.

Motivációs elemek A tanulás jövőjében

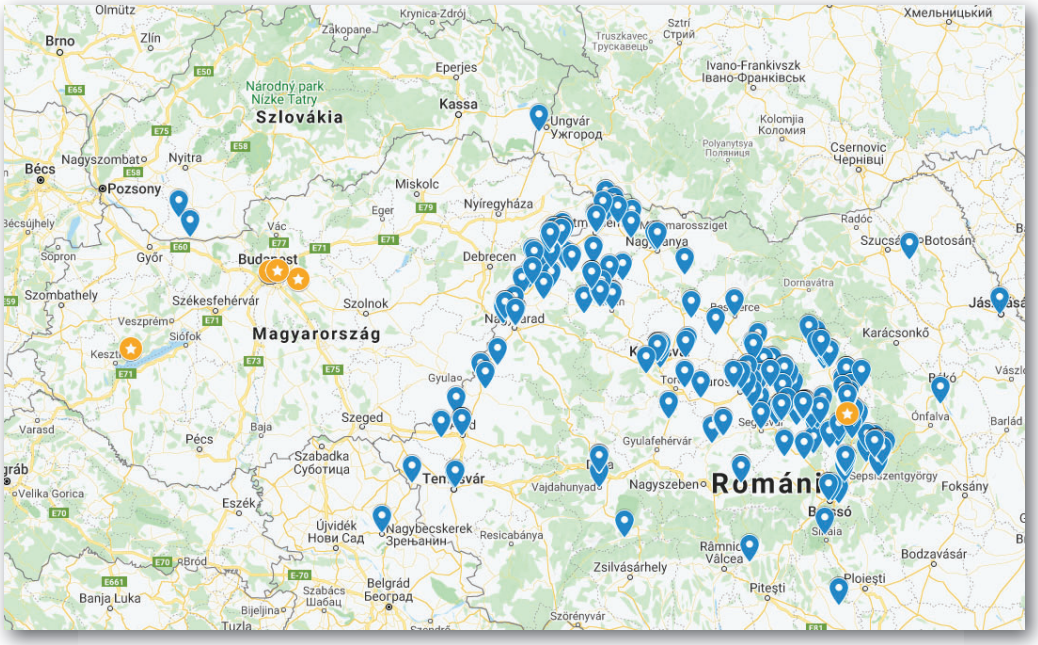

Sokat foglalkoztatott bennünket, hogy hogyan tudjuk leghatékonyabban segíteni a pedagógusok közti tudásátadást. A programjaink és projektjeink fejlesztése során több kérdés felmerült bennünk ezzel kapcsolatban:

Mi veszi rá a pedagógust, hogy kipróbáljon egy digitális eszközt tanórai gyakorlatában?

Úgy látjuk, itt az ajánlás és inspiráció kulcsfontosságú. A tanárok az első találkozásnál jellemzően a tanulók motiválása érdekében kezdik meg a digitális eszközök használatát. Világszinten probléma a diákok motivációvesztése, és kézenfekvőnek tűnik olyan eszközöket használni, amik már igen széles körben rendelkezésre állnak: számítógépeket, mobiltelefonokat. Ám ez újabb kérdéshez vezet minket: Motiváló-e valami önmagában azért, mert digitális? A válasz természetesen nem, sőt! Egy nem megfelelően

összeállított, IKT eszközökkel szervezett tanóra akár még további motivációvesztéssel is járhat a diákok számára.

Részben a fentiek miatt, részben a kurzusainkon megosztott tapasztalatok alapján úgy látjuk, a sikeres kezdeti élményekben óriási a szerepe a nevelőtestületnek vagy képzők közösségének. A pozitív visszacsatolás a tanulóktól az egyik legnagyobb motiváló erő a pedagógusok számára. Márpedig ahhoz, hogy az első kísérleteinket és ismerkedésünket a digitális térrel sikeres óratermi gyakorlatok kövessék, szinte megkerülhetetlen elemnek látszik a pedagógusközösség támogatása. A pedagógustársak javaslatai és visszajelzései jelentősen rövidíthetik a tanulási folyamatot, emelhetik az eredményességet, és segíthetnek a hibák kiszűrésében. Ezért is hoztuk létre kurzusainkat abban a formában, hogy a kurzusoknak hangsúlyos eleme legyen az online tanári közösség létrehozása. A kurzusaink résztvevőinek mindig javasoljuk, hogy érdemes tanulótársakat keresni a kurzusok elvégzéséhez, akikkel a tanultakat át lehet beszélni, és a gyakorlati felhasználás lépéseit meg lehet tervezni. Akinek nincs ismerőse kurzusunkban saját tanári közösségéből, biztosan tud társat találni magának az erre kijelölt fórumokon és egyéb felületeken.

Azzal, hogy megtanítom a pedagógust egy adott eszköz használatára, vajon milyen garancia van rá, hogy óratermi gyakorlatába is beülteti?

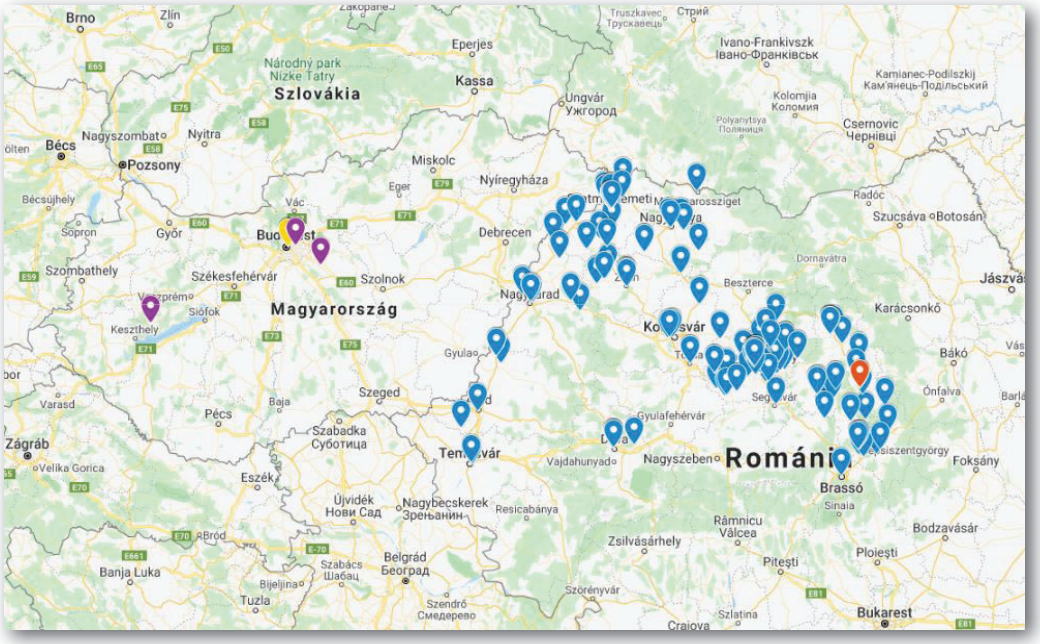

Ennél a kérdésnél egyrészt van egy időfaktor, amely kritikus a legtöbb pedagógusnál. Mennyi időt szánhatok egy-egy tanóra vagy feladat előkészítésére? Megtérül-e a befektetett idő? Ebbe kíván segítséget nyújtani például a Digitális Módszertár, ahol témák és korosztályok alapján kereshetünk a már megosztott tartalmak között. A tanulás jövője kurzusainkon is ezért fontos a feladatok beadását követően a kész produktumok

megosztása, mivel ezek nem csak inspirálóak, de az ismételt felhasználásuk jelentős időt spórolhat a pedagógusoknak a tanórákra való felkészülésben. Ennek viszont alapfeltétele, hogy alaposan, könnyen adaptálhatóan tegyük közzé az ötleteinket (ez mindig is kulcsszerepet játszott a Digitális Módszertár díjazott ötleteinek kiértékelésében).

Továbbá nagyon sok pedagógusnál tapasztaljuk, hogy bátortalanok a digitális eszközök használatában. Ennek hátterében állhat, hogy még kezdők a digitális eszközök használatában, illetve jelentős szerepe lehet annak is, hogy diákjaik sokkal jobban értenek a technológiához, így saját tudáshordozó szerepüket kérdőjelezik meg.

Sokakban felvetődik a kérdés, hogy vajon képesek vagyunk-e segítséget kérni a diákoktól? Úgy látjuk, hogy azoknál a pedagógusoknál, akiknél erre a kérdésre igen a válasz, jelentősen könnyebb a digitális eszközök beépítésének kezdeti szakasza. Megkerülhetetlen továbbá a diákok véleményének és visszajelzésének a felhasználása annak érdekében, hogy valóban motiváló, minőségi digitális tartalmakat hozzunk létre. Ezek részben egybe is vágnak az oktatáskutatók által olyan sokat emlegetett paradigmaváltás bizonyos elemeivel is, melyben a jövő pedagógusainak egyre kevésbé tudásátadás és egyre inkább a tanulás támogatása kell, hogy legyen a szerepük.

Milyen szerepe van a tapasztalatok **és bevált gyakorlatok** *megosztásának ebben a tanulási folyamatban?*

Itt már fontos lehet specifikálni a témát és a korosztályt, viszont ilyen keretek közt egy nagyobb tanári közösségben (aminek a kezelésére az online tér kitűnően alkalmas többek között a kereshetőség és visszanézhetőség miatt) nagyon rövid idő alatt rengeteg értékes tudás halmozódhat fel. Egy-egy cél megvalósításához vagy eszköz kiválasztásához gyakran sok-sok órányi kutatásra lenne szükség, ami egy erre kialakított fórumon egyszerű kérdésfeltevéssel kiderülhet egy jól működő, támogató tanári közösségben. Azt gondoljuk, rendkívül nehéz volna feltenni olyan kérdést, amire a több mint százezer magyar ajkú pedagógus és oktatási szakember közül ne talált volna már valaki legalábbis kielégítő, de inkább kiemelkedő választ. Ez ismét egyrészt időt spórolhat a pedagógusoknak, hiszen egy nem megfelelő eszköz kiválasztásával akár több órányi, több napnyi munka válhat feleslegessé, másrészt a szakmai minőségre is jelenthet biztosítékot.

A digitális eszközök esetében a hasonló tartalmakhoz képest gyakrabban kellene ismételni ezt a tudásmegosztás folyamatát, hiszen gyorsan változnak körülöttünk a felhasználható eszközök és a felhasználói szokások is. Folyamatosan szükséges ennek megfelelően megújítanunk eszköztárunkat és frissíteni oktatási tartalmainkat ahhoz, hogy naprakészek maradjunk.

Milyen széles körnek lehet egy adott online környezetben képzést szervezni? (korosztályok, tantárgyak, digitális kompetencia szintje) Milyen előnyei-hátrányai vannak különböző digitális kompetenciájú pedagógusok közös oktatásának?

Ennek a kérdésnek a megválaszolása tűnt szinte a legnehezebbnek, és minden megvalósított kurzus értékes új szempontokat és tapasztalatokat ad hozzá ehhez a kérdéskörhöz. Tudjuk, hogy a különböző tudásterületek tapasztalatmegosztása nagyon gyakran hordoz értéket más területek számára is. Azonban a túl sok információ elrettentő és ne-

hezen feldolgozható tanulási környezetet eredményezhet, amely megnehezítheti a témák feldolgozását. Igyekszünk ebben a kettősségben egy optimális arányt találni, ahol a széles közösség az általánosabb célok mentén (pl. milyen eszközökkel tudok hatékony online együttműködést megvalósítani?) tud közös pontot találni, illetve lehetőség van szűkebb körben – például szaktárgyi fórumokban vagy a kurzus során létrejött résztvevői csoportokban – specifikusabb helyzetekről (pl. matematika tanításához jól bevált online platformok) is beszélni.

Abban bízunk, hogy mindenki számára hordoznak értéket ezek az együttműködések, közös tanulási lehetőségek. A facilitátorainkkal készült interjúk alapján a kirajzolódó kép azt mutatja, hogy Ők maguk is nagyon sok új tudást-ismeretet szereznek az oktatási folyamatban, és ez valószínűleg szintén igaz az IKT használatban gyakorlottabb résztvevők körében is, akik nemcsak egymással, de a téma kiemelkedő szereplőivel is tudnak kérdéseket megvitatni, akár együttműködést kezdeményezni. Nem tudunk olyan embert mutatni, aki az online oktatási tér minden szegletét ismerné, hiszen ez teljes képtelenség volna, mivel óriási és folyamatosan változó tudásanyagról beszélünk. Ezért a kurzusokban résztvevő haladó IKT tudással rendelkező résztvevők, tananyagfejlesztőink által kínált tartalmakon túl egymástól is egészen biztosan fognak tudni újat tanulni. Egy ekkora online közösség rengeteg lehetőséget rejt magában mindenki számára!

Miközben előzetes igényfelméréseink alapján eszközhasználatot akarnak tanulni a pedagógusok, mennyi módszertant szükséges átadnunk mellette? Ha nincs elég módszertan, nem fogják-e résztvevőink az eszköznek alárendelni a tanulási célokat?

Visszatérő dilemma a szervezők és a facilitátorok között, hogy mennyi elmélet és mennyi gyakorlat szükséges ahhoz, hogy a tanulási célokhoz rendeljük az eszközhasználatot, és ne fordítva. A már korábban említett paradigmaváltás egyes elemei megjelenhetnek a kurzusban, ám vajon mennyire alkalmas egy 10-15 vagy éppen 40 órás továbbképzés a szükséges elmélet átadására úgy, hogy mellette a résztvevők az eszközöket is kipróbálják, ami az előzetes igényfelméréseink alapján a legfonto-

sabb eleme a kurzusnak a résztvevők számára. Itt úgy éreztük, hogy valamelyest szembe kell mennünk az elvárásokkal, és végül egy olyan megoldást választottunk, amelyben a gyakorlati tudás mellett megjelenik az elmélet, illetve a témákat szakirodalmi ajánló kíséri – ám az elméleti tudás nem képezi részét a kurzus mérés-értékelési rendszerének. Helyette kísérletezést, a tanultak alkalmazását és a résztvevők közti együttműködést várunk, a kurzus moduljaiban kötelező feladatként döntően az online eszközök kipróbálását kérjük számon a résztvevőktől. Ez ugyan nem garantálja a tanulási céloknak alárendelt eszközhasználatot, de a pedagógus eljuthat olyan felismerésekre és készségszintre, ami ráveszi arra, hogy tovább kísérletezzen, majd a kezdeti sikereken felbuzdulva magától is utánajárjon az elméleti háttérnek.

A képzéseink kialakítása

Munka a Padlet felületen

A képzés témaköreinek kiválasztását a megrendelő, illetve a célközönség előzetes igényei alapján állítjuk össze. Az első A tanulás jövője kurzus igényfelmérését mintegy 650 fő töltötte ki, így elég részletes képünk alakult ki arról, hogy milyen igények mentén érdemes létrehoznunk kurzusainkat.

Ezt követően felkérjük a kiválasztott témák szakértő facilitátorait, akik maguk is gyakorló pedagógusok, és Digitális Módszertár díjazottak, majd elkezdjük a témákon belül az egyes tartalmak egyeztetését. Fontos szerepe van ezt követően az oktatóink egymással való együttműködésének is, hiszen a teljes kurzus így fog egy koherens egészet alkotni az egyes tartalmak egymásra épülésével, kereszthivatkozásaival.

A képzés moduljainak vagy egyes tananyagrészeinek van egy alapszerkezete (pl.: bevezetés, tartalom, feladat, összefoglalás, lezárás, szakirodalom, jógyakorlat-ajánló), ám

ezek követésén felül a tananyag készítője (tartalomfejlesztője) végzi a kurzusban kínált tartalmak, módszerek, tevékenységek kiválasztását, fejlesztését és keretrendszerbe ágyazását. A cél az volt, hogy a résztvevők számára a kurzus kezelése egyszerű maradjon, ám legyen lehetőség egyedi tartalmakat is kínálni. Ezen a téren a rugalmasság legnagyobb előnye, hogy minden kurzus hoz magával újabb és újabb innovációkat a következő kurzusok szervezéséhez.

A Közalapítvány munkatársain és a facilitátorokon kívül további szereplők is részt vettek a kurzusok kialakításában, beleértve a kurzus tervezését, ellenőrzését (lektorálását), valamint a kurzussal kapcsolatos kutatások és elemzések támogatását és tervezését. Ezen felül többéves együttműködéseinknek köszönhetően több neveléstudományi pályán tanuló hallgató vett részt szakmai gyakorlatként a kurzus tesztelésében, tananyagvideóink feldolgozásában, háttér- és segédanyagok készítésében, az ő munkáik is elismerésre méltóak.

Nehézségek, akadályok a képzések során

A képzések során az egyik legnagyobb nehézség az ingyenes online képzésekre jellemző lemorzsolódás megelőzése. Az egyik eszközünk ennek kezelésére az online közösségteremtés, amelynek komoly megtartó ereje lehet. Egy másik eszköz a differenciált tananyag és számonkérés, amely segít, hogy az oktatás területén igen széles körből érkező résztvevők is úgy érezzék, hogy releváns számukra az elvégzett feladat. Méltán lehetünk büszkék a Bolyai Nyári Akadémia és az Őszi Minikurzusok résztvevőire, akik rendkívül nagy arányban végezték el a feladatokat, és igen komoly aktivitással vettek részt a kurzus közösségi tevékenységeiben.

A másik nehézség a kapcsolattartás a résztvevőkkel. Itt a probléma forrása, hogy a résztvevőből csak annyit látunk, amennyit láttatni akar magából, mint ahogy az az online terekben általában jellemző. A kurzusaink bevezetőjében pontosan ezért kérdez-

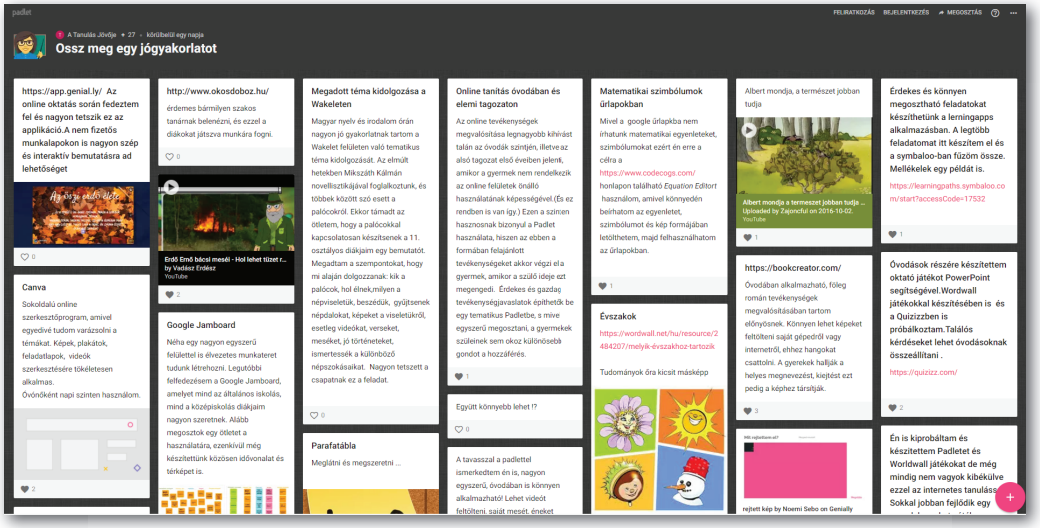

zük meg, hogy fogja-e jelezni a problémáit és felvenni a kapcsolatot a szervezőkkel, ha problémája van, illetve fog-e kommunikálni a többi résztvevővel fórumainkon és egyéb felületeken. Az aktív kommunikáció tudatosítása nagyon fontos ahhoz, hogy a résztvevőknek élmény legyen az online tanulás, és a visszajelzések rendkívül sokat segítenek abban, hogy tovább tudjuk fejleszteni képzéseinket.

A résztvevők közti kommunikáció és a kapcsolattartás az online térben látványosan javult egyébként a távoktatás tavaszi bevezetése óta, úgy látjuk, a résztvevőinknek van igénye arra, hogy a kieső személyes kontaktusokat és kapcsolatokat valamelyest pótolják az online térben. Örülünk, ha ebben online kurzusainkkal is segíthetünk.

A képzés eredményessége, visszajelzések a képzésről

Izgalmas és mindenképp további kutatásokat igénylő terület a képzés eredményessége. Jelenleg szakértőink elemzéseiből, a kurzus statisztikáiból és a kurzus hallgatóinak visszajelzéseiből tudunk leginkább következtetni arra, hogy mennyire eredményes a képzés. Ezek a visszajelzések azok, amik minket is meggyőztek róla, hogy érdemes folytatnunk a hasonló képzések szervezését, mivel a számszerű visszajelzések alapján 95%-ot meghaladó az átlagos résztvevői elégedettség mértéke. A résztvevők szöveges értékelésük során leginkább a kurzus magas szakmai színvonalát, a mindennapi munkájukhoz adott jelentős hozzáadott értéket, valamint – a webináriumokon – az élő bejelentkezéseket és a személyes oktatói visszajelzéseket emelték ki. Íme néhány a Bolyai Nyári Akadémia visszajelzései közül a teljesség igénye nélkül:

„Nagyon sok mindennel gazdagodtam a digitális oktatás területén. Rengeteg hasznos felülettel ismerkedtem meg. Volt, amelyikbe rögtön beleszerettem, van, amelyikkel alaposabban meg kell ismerkedjek. Hálás vagyok a rövid, tartalmas, érthető bemutatóknak, a nem túl sok házinak, a játékos, interaktív moduloknak, a kérdésekre adott gyors válaszoknak stb. Ha ősszel hagyományos módon kezdünk, akkor is becsempészem az itt tanultakat a tanítási-tanulási folyamatba. További szép nyarat kívánok mindenkinek!"

„Kedves szervezők! Szeretném megköszönni a lehetőséget, hogy egy ilyen színvonalas továbbképzésen vehettem részt. Habár a mostani helyzet miatt online találkozhattunk, úgy érzem, ez nem volt akadály, sőt a témák feldolgozása amúgy is online munkát igényelt. A modulok facilitátorai betekintést nyújtottak tapasztalataikba, ezáltal sok felület elérhetőbbé vált. Köszönet nekik is a befektetett lelkiismeretes munkáért."

„Hála és köszönet mindenkinek, aki lehetővé tette, megszervezte ezt az online kurzust. Nagyon sok ötlettel, internetes oktatási lehetőséggel, felülettel ismerkedhettem meg, a kezdőknek is könnyen érthető, visszanézhető kis videóknak köszönhetően elérhetővé vált sok eddig ismeretlen terep, amit majd a közeljövőben hasznosítani tudok az oktató-nevelő munkám során.

„Mivel óvodában dolgozom, azt gondolom, hogy minden felületet nem fogok használni, de rengeteg olyan digitális ötletet kaptam, amit viszont igen. Fő célom az volt a beiratkozásnál, hogy szélesebb legyen az ismeretem a digitális oktatás során bevethető alkalmazásokról, mert szeretnék haladni a korral. És ez sikerült, a kötelező feladatoknak hála, több mindent is kipróbáltam, és az a legnagyobb örömöm, hogy elérhetőek maradnak az oktatóvideók, leírások, mert a mankóra még szükségem lesz."

„Mindhárom modulban találtam számomra érdekes dolgokat, nem szeretnék kiemelni most egy alkalmazást se, mert megtettem ezt a modulok végén, ami nagyon tetszett, hogy kerete volt a képzésnek: az előkészítő résznek hála, végig jól kiismertem magam a Canvas felületén, a végső kérdések, tesztek pedig egy visszapillantást, ismétlést-rendszerezést adtak a képzés lezárásához. Gratulálok a szervezőknek, oktatóknak, nagyon inspiráló mindhárom modul facilitátorának a személyisége, jól összeállított a képzés anyaga, a webináriumok, és rengeteg ötletes, változatos, tanulságos előadást nézhettem meg a BNYA kísérőprogramjaként. És persze kaptam sok megfontolandó tippet, ötletet a kollégáktól, hála a különböző fórumoknak."

Ezeknek a visszajelzéseknek is köszönhetően gondoljuk, hogy sikerült a képzéseink résztvevőinek izgalmas, változatos és élményszerű képzést nyújtanunk. Büszkék vagyunk A tanulás jövője kurzusokra, a facilitátor és tananyagfejlesztő pedagógusainkra és nem utolsó sorban a kurzuson aktívan bekapcsolódó résztvevőkre, akik elképesztő mennyiségű tudást és kreativitást osztottak meg a képzéseink során. Bízunk benne, hogy még sok éven keresztül, sok hasonló kurzusban találkozhatunk velük.

Online kurzus

Az online kurzus egyre népszerűbb képzési forma világszerte. A képzésekhez tananyagai és a feladatok egy online keretrendszerben összeállítva érhetők el. A kurzusok sikeres elvégzéséhez általában teljesíteni kell bizonyos követelményeket ugyanúgy, mint egy hagyományos képzési forma esetén, például vizsgamunkákat kell készíteni, kvízeket kitölteni vagy bizonyos mennyiségű tananyagot bizonyítottan elsajátítani.

Tömeges nyílt online kurzus (MOOC)

A Massive Open Online Course, rövidítve MOOC, tömeges nyílt online kurzust jelent. Olyan webes kurzusokat sorolunk ide, amelyek korlátlan részvételt és online hozzáférést biztosítanak az interneten keresztül egy egyetemi előadáshoz vagy egyéb képzéshez - alapesetben ingyenesen.

A Tempus Közalapítvány Tudásmenedzsment csoport

A Tempus Közalapítvány Tudásmenedzsment csoportja sokrétű szakmai tevékenységgel támogatja az európai uniós közös oktatási célkitűzések magyarországi értelmezését, a hazai oktatási környezetbe való beágyazódását és megvalósulását. Tevékenységünk a szektorközi együttműködés előmozdításának jegyében az olyan kiemelt témák mentén szerveződik, mint a digitális oktatás, a tanári együttműködések, a korai iskolaelhagyás vagy az egész életen át tartó tanulás.